

Krzysztof Pietkiewicz

**Dyplomatyka aktów carów moskiewskich z XVII wieku
w zbiorach Biblioteki Kórnickiej**

Artykuł poświęcony jest analizie dyplomatycznej (formalnej) 13 dokumentów w tym 12 oryginałów wystawionych przez carów Rosyjskich w latach 1576-1707, znajdujących się w zbiorach biblioteki kórnickiej. Wśród tych dokumentów są dwa oryginalne listy cara Michała Romanowa z 1634 i 1645 r. i cztery dokumenty cara Aleksego Michajłowicza z lat 1645 i 1668-1669. Ponadto w zbiorze znajduje się mandat Piotra I z 1707 r. dany rosyjskim negocjatorom do rozmów z przedstawicielami konfederacji sandomierskiej oraz dwa niezwykle ciekawe formalnie w formie zwojów dokumenty rokowań granicznych z lat 1634 i 1645 oraz zeszyt 40 kart zawierający propozycje do negocjacji przedstawione Rosjan posłom Rzeczypospolitej w trakcie w Moskwie na przełomie 1671 i 1672 roku. Artykuł wzbogaca analiza treści dobrze zachowanych czterech carskich pieczęci przyłożonych do omawianych dokumentów.

Słowa kluczowe: Rosja w XVII w., Michał Romanow (1596–1645), Aleksy I Romanow (1629–1676), Piotr I (1672–1725), dyplomatyka w XVII i XVIII w., sfragistyka w XVII i XVIII w., pokój w Polanowie (1634), stosunki polsko-rosyjskie.

Kirył Koczegarow

**Pisma dyplomatów rosyjskich do posłów polsko-litewskich z lat 1671–1672
jako forma negocjacji dyplomatycznych
(na przykładzie dokumentów ze zbiorów Biblioteki Kórnickiej)**

W czasie negocjacji rosyjsko-polskich pod koniec 1671 r. i na początku 1672 r., polsko-litewskim dyplomatom wręczono kilka memoriałów. Oryginały tych dokumentów, przechowywane w Bibliotece Polskiej Akademii Nauk w Kórniku, uważane są za jedne z najważniejszych form komunikacji dyplomatycznej pomiędzy Państwem Moskiewskim a Rzeczypospolitą Obojga Narodów. Memoriały ukazują w sposób jasny moskiewską taktykę dyplomatyczną w stosunku do strony polsko-litewskiej. Dokumenty skupiają się na głównych problemach relacji rosyjsko-polskich takich jak przekazanie Kijowa przez Rosję Polsce (które

miało mieć miejsce w roku 1669, ale do którego nigdy nie doszło), polityka wobec hetmana kozackiego Prawobrzeżnej Ukrainy, Piotra Doroszenko, który ślubował wierność sułtanowi osmańskiemu, atak Kozaków z Ukrainy Lewobrzeżnej (pozostających pod rządami cara) na litewskie pogranicze, czy wdrożenie rosyjsko-polskiego antyosmańskiego traktatu z roku 1667. Można przypuszczać, że również dyplomatyczna forma samego memoriału została zapożyczona przez stronę rosyjską z polsko-litewskiej tradycji dyplomatycznej.

Słowa kluczowe: Państwo Moskiewskie, Rzeczpospolita Obojga Narodów, traktat andruszowski 1667, relacje rosyjsko-polskie w XVII w., Atanazy Ordin-Naszczołkin (1605–1680), Cyprian Paweł Brzostowski (zm. 1689).

Sergiej Lepiawko

Ku źródłom geopolitycznego kataklizmu w Europie Wschodniej w połowie siedemnastego wieku – list Borysa Godunowa do Kozaków z roku 1592

List władcy moskiewskiego Borysa Godunowa, przechowywany w Bibliotece Kórnickiej, jest najwcześniejszym dokumentem historycznym obrazującym stosunki panujące pomiędzy rządem Moskwy a ukraińskimi Kozakami pod koniec XVI w. W artykule przedstawiono kontekst historyczny tych kontaktów i ich długoterminowe konsekwencje. W tamtym czasie Kozacy pozostający pod wodzą Krzysztofa Kosińskiego weszli w konflikt z władzami Rzeczypospolitej. Godunow poinformował Kozaków, że jego rząd zaprasza ich do służby wojskowej. To wówczas Kozacy otrzymali po raz pierwszy możliwość wyboru pomiędzy służbą dla polskiego króla a służbą dla moskiewskiego cara. W ciągu następnego półwiecza ukraińscy Kozacy stali się potęgą militarną, która miała wpływ na układ władzy w stosunkach międzynarodowych regionu. Gdy w konsekwencji wojny z Polską Kozacy przeszli na stronę Moskwy w roku 1654, stworzyło to podwaliny dla hegemonii Moskwy w Europie Wschodniej.

Słowa kluczowe: ukraińscy Kozacy w XVI w., Rosja w XVI w., Borys Godunow (1551–1605).

Katarzyna Janicka

Rezydencja hr. Stanisława Górki w Kórniku (ok. 1557-1592).

Propozycja rekonstrukcji

Zamek w Kórniku, w latach ok. 1414-1592, należał do rodu Górków h. Łódzia – reprezentantów ścisłej elity władzy w Koronie u progu nowożytności. W 3 ćw. XVI wieku, z inicjatywy ówczesnego właściciela hr. Stanisława Górki, zamek i jego otoczenie zostały poddane modernizacji i rozbudowie. Celem niniejszego artykułu jest rekonstrukcja i interpretacja powstałego zespołu rezydencjonalnego, ze szczególnym uwzględnieniem zamku, ale także prywatnego miasta, kościoła rodowego oraz domeny łowieckiej. Zostały postawione podstawowe pytania o pojawiające się w tym czasie nowe rozwiązania architektoniczne, proveniencję wzorców formalno-ideowych oraz autora projektu modernizacji. W przyjętej metodzie badawczej, zakładającej podejście interdyscyplinarne, rezydencja widziana jest jako wypadkowa potrzeb i możliwości inwestora wynikających z pozycji społecznej, politycznej i majątkowej.

Słowa kluczowe: Kórnik w XVI w., zamek w Kórniku w XVI w., ród Górków, Stanisław Górka (1538–1592), architektura XVI w.

Arkadiusz Wagner

Portrety Albrechta Pruskiego i księżnej Doroty na oprawie ze zbiorów Biblioteki Kórnickiej.

Z badań nad ikonografią władców w renesansowym zdobnictwie introligatorskim

W zbiorach PAN Biblioteki Kórnickiej znajduje się zbiór kilku druków Jana Seklucjana z odręczną dedykacją dla księcia Albrechta Fryderyka von Hohenzollern (†1618). Ich oprawę ozdobiono plaketami z portretami księcia pruskiego Albrechta von Brandenburg-Ansbach (†1568) i jego pierwszej żony Doroty (†1547). W artykule dokonano analizy obu kompozycji, co doprowadziło do następujących wniosków: powstały one w królewieckim środowisku tzw. *Formschneiderów* między końcem lat 30. a pierwszą połową lat 40. XVI wieku. Między wymienionym okresem a 1565 rokiem drewniane plakety (klocki) z tymi portretami znajdowały się na wyposażeniu nadwornego introligatora książęcego, Kaspara Anglera. Po jego śmierci znalazły się prawdopodobnie w warsztacie jego ucznia Wolffa Artzta, choć niewykluczone jest posługiwanie się nimi przez lokalnego pisarza religijnego, księgarza i

przypuszczalnie introligatora – Jana Seklucjana. Oba dzieła są przykładami adaptacji w Królewcu charakterystycznej formuły renesansowej dekoracji introligatorskiej, a jednocześnie książkowego znaku własnościowego, opartej na prostokątnej plakiecie portretowej, ukazywanej w centrum okładziny. Kompozycje takich dzieł były najczęściej zależne od portretów malarskich, głównie z pracowni Lucasa Cranacha Starszego. Oba portrety królewieckie wyróżniają się jednak wydłużonymi proporcjami, tłem krajobrazowym oraz wyeksponowaniem herbów u dołu. Fakt ten należałoby tłumaczyć wzorami malarskimi, które wiązały się prawdopodobnie z obrazami w królewieckiej rezydencji Albrechta. Nie sposób dziś rozstrzygnąć, czy były to prace któregoś z malarzy zatrudnionych na jego dworze (np. Crispin Herrant), czy też dzieła importowane. Niemniej stanowią one pośrednie świadectwo istnienia w królewieckim zamku galerii portretów, długoletnio i z pasją tworzonej przez pruskiego księcia.

Słowa kluczowe: introligatorstwo pruskie w XVI w., Królewiec w XVI w., Albrecht von Hohenzollern (1490-1568), księżna Dorota (1504-1547), Jan Seklucjan (zm. 1578) – teolog, pastor luterański, Wolff Artzt *vel* Artus, Kaspar Angler, Hans Krell, Crispin Herrant, Jacob Binck.

Szymon Tomasz Jaworski

Księga wójtowsko-ławnicza miasta Kórnik w latach 1580–1607

Tematem niniejszego artykułu jest analiza kancelaryjna i archiwalna księgi wójtowsko-ławniczej miasta Kórnik od 1580 do 1607 roku. Obecnie księga przechowywana jest w siedzibie Archiwum Państwowego w Poznaniu. Autor przeprowadził zewnętrzną i wewnętrzną krytykę źródła. Należy podkreślić, że manuskrypt ten był jak dotąd rzadko wykorzystywany jako archiwalne źródło historiograficzne.

Słowa kluczowe: księga wójtowsko-ławnicza, Kórnik w XVI i XVII w., wójtowie kórniccy, ławnicy kórniccy.